

վախճ. 26 Հոկ. 1764) որ թաղումեցաւ իր պապուն մօտիկ:

3. Թերեզիա՝ (վախճ. 7 Ապր. 1769):

4. Պետրոս՝ (մկր. 15 Յուլ. 1769):

Յովհաննէս ունէր նաեւ Սնտոն, Անջելու կամ Անջ եւ Պէշ անունով երեք զաւակներ, որոնց ծննդեան պարագաները ինծի անձանօթ են, միայն այս գիտեմ որ Անտոն Բերիա կը գտնուէր 1794ին եւ Բաղդադ եկաւ 1796ին Հնդկաստան ուղեւորելու համար վերջին քաղաքիս հայ վաճառականներու գործով. հոն քիչ վերջը, Մադրասի մէջ կ'ամուսնանայ Մադրենայի հետ, որ աղջիկն է Զուղայեցի Հ-Կ Բարումեան Միքայէլ Աղային եւ անկէ մանչ զաւակ մը ունեցաւ:

Երբ անոր հայրը, Յովհաննէս Բարիկեան, Բաղդադ եկաւ, Անտոն Մադրասէն ետ գարձաւ նոյն քաղաքը տեսնելու համար իր հայրը, որուն մահէն գրեթէ երկու ամիս վերջը Կ.Պոլիս գնաց, ուր ատենէ մը ի վեր կը բնակէր, Պերա թաղին մէջ, իր Անջելու եղբայրը. իսկ Պետրոս Տրիեստ մնացած էր: 1810ին Անտոնը կը գտնենք ի Վիեննա, մինչ անոր ընտանիքը Մադրաս էր: 1814ին Անջելու եւ Պէշ եղբայրները տակաւին ի Կ.Պոլիս էին եւ նոյն թուականէն վերջ այլ եւս չեմ հանդիպիր Բարիկեան յիշատակութեան:

Արդեօք անոնք անձեւ սպառեցան մարեցան. արդեօք տեղ մը չէ՞ մնացեր անոնց աներկրայելի սերունդէն մէկը, թէեւ պարագաներու բերժամբ թերեւս ազգափոխ եղած, չեմ կրնար հաստատական պատասխան տալ, քանի որ Բարիկեանները բաւականաշափ շատուր էին, զանազան տեղեր ցրուած եւ յաճախ քաղաքէ քաղաք կը ճամբրողէին: Դիտողութիւնս ամբազնդելու համար աս ալ աւելցնեմ, որ Ստեփան Բարիկեան, իր 29 Յուլ. 1788 թուակիր գրաւոր վկայութեան համեմատ, վաճառական հօրեղբայր մըն ալ ունէր Կալկաթա, եւ թէ ատեն մը կը գտնուէր ի Լաքնահա (գուցէ Լաքիպուր ի Հնդկաստան) Ստեփանի եղբայրներէն մէկը, որ Զուղայեցի հայէ մը կը գնէր՝ ան ատեն շատ յարգի համարուած կտոր մը յասպիս եւ կը փութար վերադառնալ Կալկաթա: Նոյն եղբայրը (որ մեզի անձանօթ է) երբ կ'ուղէր Անգղիա երթալ, հօրեղբայրը անոր կը յանձնէր յիշեալ պատուական քարը Երբուպայի մէջ ծախելու համար:

Ո՛րչափ տաժանելի եւ երկարատեւ էին սոյնօրինակ ճամբարութիւնները այն ժամանակները, սակայն որ եւ է դժուարութիւն չէր ահարեկեր հայ եւ ի մասնաւորի Զուղայեցի վաճառականները:

ՆԵՐՍԻՆ Վ. ՍԱՅԻԴԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՊԸՀԼԸՀԵՐԻՆԻ ՓՈԽԸՆԹԵՑԼ ԲԸԹԵՐ

1. զուար. — 2. շուեր. — 3. առեր:

1. Տրդատի քաջագործութիւններէն մէկը պատմած ատեն Ազաթանգեղ՝ խոտի համբար մթերուած շատ բարձր «զուարափակ քաղաքորմի» մը խօսքը կ'ընէ, որուն մարդու ձեռք չէր հասներ, բայց Տրդատ «Ելեալ եւ իջեալ, հոսէր ընկենոյր բարդս բարդս ի մէջ զօրացն մինչ ի լիութիւն բաւականի»: Այս զուարափակ բարդ բառին առաջին անդամը ճիշդ բացատրուած չեմ տեսած: Հայկ. Բառարանը հնչական նմանութիւնէ տարուած՝ կը սոուզաբանէ «իբր գուարափակ, զուարակափակ, այսինքն բակ կամ փարախ արջառոյ»: Զուար՝ պահլաւիկ շբար (եղր) բառն է պան Darejin zbar, Drejya paiti zbarahi (Vendidad ԺԹ. 4) Դարեթի (գետ) եղրին վրայ: Արդարեւ «եղր» նշանակութիւնը կատարելապէս յարմարողն է Ազաթանգեղի վերոգրեալ պարբերութեան իմաստին. «Եղերափակ» կամ «ըրջափակ» քաղաքորմ զիւրաւ, յատակ հասկանալի է:

2. Ինչպէս զուար, նոյնպէս շուեր պահլաւ փախառիկ բառին ալ բարդութեան մէջ միայն կը հանդիպինք՝ «վատչուէր». Եւ որովհետեւ շնար պահլաւ, բառը «հոտ» նշանակութիւնը ունի, ուրեմն «վատչուէր» կը նշանակէ քարշահոտ, որ լեզուարաններու ծանօթ եղանակով, վերացեալ իմաստ առնըլով, գործածուած է իբր «պիզ» ժանդա-

գործ, չարագործ» եւ այլն. Հմմտէ «վաս-
ցուերքն եւ չարաղեւք», Ոսկեր, «ձերբա-
կալ առնէ զվատչուերն» Խորեն. — Գարշ-
հոտ=պէշ հոտող, ինչպէս աշխարհաբարը
ունի ցարդ «գէշ գէշ կը հոտի», ուրկէ յայտ-
նի կ'երեւի գարշ=պէշ, չչականէն առաջ
գտնուող թ իյնալով եւ ա ձայնաւորը Եի
փոխուելով, ինչպէս եղած է շուերի, եւ
նուերի մէջ :

3. Նուէր. աս պահլաւ ուստ բան է,
որուն ա ձայնաւորը ձիշդ ստրինին պէս, եթ
փոխուած կը տեսնուի, հակառակ շեմի
աին, որ անփոփոխ կը մնայ ա հայերէնի մէջ
և հակառակ պահլաւ թշկար բառին (հայ
պատկեր) վերջի վանկին աին, որ հայերէնի
մէջ Եթ փոխուած է:

Պահճաւեկի ուսացի եւ հայ նուուրը այ-
նոյնացում, զոր հաղորդեր էի «Զորոս-
տէր» Հոյակապ երկասիրութեան հեղինակ
եւ կոլումբիա Համալսարանին մէջ հնդիկ-
իրանեան լեզուներու դասախոս Պրոֆ. Զակ-
սրնի՝ շատ գոհունակութիւն պատճառեր
էր, որովհետեւ, ինչպէս իրեն մասնանշեր
էի, այս նոյնացման չնորհւեւ, պայծառ կը
լուսաբանուէր Զբագլացափի կեանքին եւ գոր-
ծունէութեան պատմութեան մէջ (Դինկարդ
է. 4. 82) տեսնուած արանվար բառը եւ այդ-
բառը պարունակող պարբերութեան ամբողջ
խմասը, որ չուարեցուցած էր ո՛չ մ'այն
ամերիկացի իրանագէտը, այլ աւելի մեծա-
նուն անդլիացի պահճաւագէտը՝ Դր. Ռւես:
Դինկարդի այս հասուածը կը պատմէ թէ
Զբագլացափի եւ Վշտասպ արքայի առաջին
հանդիպումը տեղի ունեցաւ երբ արքան ա-
րանվարի վրայ էր, Զբագլաց՝ այդ արան-
վարին ներկայութեան, լիւեցուց Արամագդի-
զօրութիւնն ու յաղթանակը իր անձին վրայ,
հրաւիրելով Վշտասպը ընդունիլ Արամագդի-
կրօնը»: Պրոֆ. Զակսըն արանվարը կը
թարգմանէ «Ճիւրչաւ», բայց ո՛չ շատ զոհ-
եր այս տուած իմաստէն՝ կը դիմէ Դր.
Ռւեսի՝ որ նոյնպէս վարանքով կարծիք կը
յայտնէ թէ «Ասրանագուր» կամ «Ասիան-
պուր» քաղաք մը կայ, թերեւս առ ըլլայ,
չկրցայ սակայն զանել թէ ո՛ւր է այդ քա-
ղաքը, բայց կը տարակուսիմ թէ քաղաք
մը ակնարկուած ըլլայ այդ բառերով մադամ
Արանվար Vishtaspo: Աւելի կը միտիմ
կարգաւ արանվար=Ճիւրափոս, եւ Պրոֆ
Զակսըն կը յաւելու «թերեւս Վշտասպի սե-
ճին բուժելու պատմութեան կակնարկուի

Հոդ. Զրադաշտ իր առաջին հանդիպումը
ունենա՞յ Վշտասպ արքային հետ՝ ախոռի՛
մը առջև՝ քարողիլու համար Արամազդի
ահաւոր՝ հզօր զօրութիւնը, իր վրայ գոր-
ծած յաղթանակը, ի դարձ հրաւիրելավ
զինքը Արամազդի պաշտաման։ Ո՞րքան
աւելի ինելքի մօտ է այդ հանդիպումը եղած
ընդունիլ ձիազոհի մը (Արեւ դից) հանդի-
սաւոր առիթին, եբբ Զրադաշտ կը ներ-
կայանայ եսերելու այդպիսի ունայն զոհեր,
եւ բարձրացնել իր ճշմարիտ Աստուծոյն Ա-
րամազդի փառքն ու զօրութիւնը։ Արքիան
(Anabasis 2. 29. 7), Ստրաբոն (ԺԵ. 8)
կ'աւանդեն թէ Մոդերը կիւրոսի գերեզմանին
ժառանգական պահապաններն էին, անոր
մօտ բնակութիւն հաստատած էին եւ ամէն
օր ոչխար մը եւ ամէն օր ձի մը կը նուիրէին
իրր զոհ։ Զիազոհը շատ հին ատեններէ ի
վեր հաստատուած էր իրանեանց եւ հիւս-
սականաց մէջ։ Ստրաբոն (ԺԲ. 18) կ'աւան-
դէ թէ Արեւ դիքը միակ աստուծութիւնն
էր Մազուրթներուն, որուն կը զոհէին ձի։
Քսենոփոն նոյնը կ'աւանդէ իր ժամանակի
հայոց մասին. բայց աւելին կայ, Քսենո-
փոն «Կիւրախրաս»ին մէջ (Գիրք Բ. Գլուխ
զ. 11 եւ 24) բացորոշ կը պատմէ նոյնինքն
կիւրոսի մէծ հանդիսութեան մը ատեն
ձիազոհ կատարելը Արեւին, ինչպէս եւ
ցուլ նուիրելը Արամազդին։»

Պրոֆ. Զակարյանում լուրջ է առաջարկ տալ այս պահին, եթե չորրոշակա-
նակութիւնը այս լուծումին, եւ չորրոշակա-
րելով կ'աւելցնէք «մեծ դաշտ մը կայ բա-
ցուած հայ ուսումնականներու առջեւ իրենց
հին գրականութեան մէջ մթերուած պահ-
ւագիկ ծագումով բառերը որոնել գտնելու,
որով օգնած կ'ըլլային պահւագիկ բնազիր-
ները ճշգրտելու եւ լուսաբանելու: Ափսոս
որ այդ դաշտին հայ մշակներ շատ սակա-
կը մնան ցարդ»:

ՊԱՏԳԱԼԵՐՆ

